

Sygn. akt I ACa 749/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jadwiga Chojnowska
Sędziowie	:	SA Irena Ejsmont - Wiszowata (spr.) SA Elżbieta Bieńkowska
Protokolant	:	Łukasz Patejuk

po rozpoznaniu w dniu 3 lutego 2017 r. w Białymstoku na rozprawie

sprawy z powództwa **J. S.**

przeciwko **A. J. (1) i R. N.**

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 25 kwietnia 2016 r. sygn. akt I C 338/15

I. **oddala apelację;**

II. **odstępuje od obciążania powódki brakującymi kosztami instancji odwoławczej.**

J. I. E. E. B.

UZASADNIENIE

Powódka J. S. wniosła o:

1. zobowiązanie pozwanej R. J. N. do złożenia oświadczenia woli przenoszącego na powódkę - J. S. całą własność nieruchomości - działki o powierzchni 0,3503ha położonej w miejscowości(...)gm. C., powiat B., województwo (...) zabudowanej domem jednorodzinny o powierzchni mieszkalnej 200m² + garaż o powierzchni 100m² na działce, będącymi przedmiotem darowizny dokonanej aktami notarialnymi:

-z dnia 04.04.2000 r. sporządzonym w Kancelarii Notarialnej J. D. nr Księgi Wieczystej (...)(...)

- z dnia 04.06.2009r. sporządzonym w Kancelarii Notarialnej J. D. nr księgi wieczystej Nr (...)(...)

2. zobowiązanie pozwanego A. J. (1) do złożenia oświadczenia woli przenoszącego na powódkę - J. S. całą własność nieruchomości - działki rolnej o powierzchni 0,3503ha znajdującej się w miejscowości P. gm. C. oznaczonej numerem geodezyjnym (...) będącej przedmiotem darowizny dokonanej aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 2011 sporządzonym w Kancelarii Notarialnej J. D. nr księgi wieczystej (...) Rep. (...), nr (...) z dnia 13 kwietnia 2011 roku sporządzonym w Kancelarii Notarialnej J. D..

Pismem procesowym z dnia 20 sierpnia 2015 roku powódka sprecyzowała powództwo wnosząc o:

1) Zobowiązanie pozwanego A. J. (1) do złożenia oświadczenia woli przenoszącego na rzecz powódki J. S. udziału w 1/2 części działki niezabudowanej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 0,3503 ha położonej obręb (...), gmina C., powiat (...), województwo (...) dla której działka w Sądzie Rejonowym w Białymstoku IX Wydział Ksiąg Wieczystych jest prowadzona księgą wieczysta (...)

2) Zobowiązanie pozwanej R. N. do złożenia oświadczenia woli przenoszącego na rzecz powódki J. S. udziału w 1/2 części działki zabudowanej budynkiem mieszkalnym oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 0,3503 ha położonej obręb (...), gmina C. , powiat (...), województwo (...)

Pozwani A. J. (2) oraz R. N. wnieśli o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki na rzecz powodów kosztów procesu według norm przepisanych

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2016 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku oddalił powództwo; zasądził od powódki J. S. na rzecz pozwanej R. N. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego kwotę 7.217; stwierdził, że nieuiszczone koszty sądowe, od których powódka była zwolniona, ponosi Skarb Państwa.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Sąd Okręgowy ustalił, że dnia 8 września 1997 r. przed notariuszem E. L., umową sprzedaży w formie aktu notarialnego Repertorium (...) E. S. i P. S. przenieśli własność nieruchomości niezabudowanej oznaczonej w rejestrze gruntów numerem (...) o pow. 3503 m2, położoną we wsi P., gminie C. w części 1/2 na rzecz powódki J. J. — N. (obecnie J. S.) i w 1/2 na rzecz P. N. (ówczesnego męża powódki).

Następnie powódka wraz z ówczesnym mężem P. N. umową darowizny sporządzoną w formie aktu notarialnego repertorium(...) dnia 4 kwietnia 2000 r. darowali na rzecz wówczas małoletniej pozwanej R. N. działkę niezabudowaną, oznaczoną nr (...) o pow. 3503 m2 położoną we wsi P., w gminie C..

W latach 2002, 2003 i 2004 powódka wraz z P. N. poczynili na powyższej nieruchomości nakłady ze swoich majątków osobistych w postaci domu mieszkalnego o łącznej kwocie 250.000 zł.

Następnie w dniu 4 czerwca 2009 r. małżonkowie darowali - aktem notarialnym sporządzonym w Kancelarii Notarialnej J. R. A numer (...) na rzecz małoletniej córki R. N. wszelkie prawa i roszczenia z tytułu poniesionych przez nich nakładów na budowę budynku mieszkalnego położonego na działce oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 0,3503 ha, położonej we wsi P., gmina C., województwo (...).

Kolejną umową darowizny z dnia 13 kwietnia 2011 r. sporządzonej w formie aktu notarialnego Repertorium(...) powódka darowała pozwanemu A. J. (1) udział w 1/2 części w nieruchomości niezabudowanej oznaczonej jako działka o numerze geodezyjnym (...) o pow. 3503 m2, położonej — obręb(...), gmina C., powiat B.. Dla powyższej nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta w Sądzie Rejonowym w Białymstoku IX Wydział Ksiąg Wieczystych o nr (...). Udział 1/2 w powyższej nieruchomości został nabyty przez powódkę umową sprzedaży sporządzoną w formie aktu notarialnego w dniu 16 maja 2000 r.

Umową darowizny z dnia 7 lipca 2011 r. sporządzoną w formie aktu notarialnego Repertorium(...) pozwana R. J. — N. darowała 1/2 udziału nieruchomości zabudowanej domem mieszkalnym oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o pow. 3503 m2, położonej w obrębie (...), w gminie C., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...) w

Sądzie Rejonowym XI Wydział Ksiąg Wieczystych, na rzecz pozwanego A. J. (1). Powódka działająca na podstawie pełnomocnictwa pozwanego A. J. (1), darowiznę przyjęła.

Sąd I instancji wskazał, że powódka w dniu 2 marca 2015 r. złożyła pozwanej R. N. oświadczenie o odwołaniu umowy darowizny z dnia 4 kwietnia 2000 roku oraz umowy darowizny z dnia 6 czerwca 2009 roku.

Również w dniu 2 marca 2015 r. powódka złożyła pozwanemu A. J. (1) oświadczenie o odwołaniu umowy darowizny z dnia 13 kwietnia 2011 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że kilka dni wcześniej, w dniu 23 lutego 2015 r., powódka o godzinie 23:28 wezwała policję, prosząc o pilną interwencję, gdyż jej syn A. J. (1) zrobił awanturę w domu i wszystko rozbija.

Przybyłym na miejsce policjantom podała, iż została pobita przez syna jednakże nie chciała policjantom okazać obrażeń.

Ze sporządzonej notatki służbowej z interwencji wynika, iż w momencie przybycia policjantów do mieszkania powódka krzyczała na cały głos bez powodu. Znajdowała się w tym momencie w odległości około 3 metrów od swego syna. W momencie zauważenia policjantów oddała mocz na podłogę. Zachowywała się nieracjonalnie. Przybyłym na miejsce policjantom przyznała się, iż zrobiła plakat, na którym opisała dewiacje seksualne syna i wywiesiła go na oknie.

Policjanci z uwagi na dziwne zachowanie powódki oraz jej twierdzenia o pobiciu przez syna wezwali karetkę (...). Przybyła na miejsce załoga pogotowia ratunkowego nie stwierdziła u powódki żadnych śladów pobicia. Powódka odmówiła poddaniu się badaniu w szpitalu w C..

W związku z zawiadomieniem o uszkodzeniu ciała J. S. w dniu 25 lutego 2015 r. wdrożono procedurę Niebieskiej Karty wobec pozwanego A. J. (1).

Postanowieniem z dnia 13 kwietnia 2015 r. odmówiono wszczęcia dochodzenia po rozpoznaniu zawiadomienia J. S. w sprawie zaistniałego w dniu 23 lutego 2015 r. w (...), gm. C., rejonu (...) uszkodzenia ciała, wspólnie zamieszkującej matki J. S., poprzez bicie pięściami po głowie, j plecach, szarpanie, przewrócenie na podłogę oraz bicie pięściami po ciele, w wyniku czego pokrzywdzona doznała sino czerwonych podbiegnięć krwawych na tylnej powierzchni ramienia prawego, sino czerwonych wybroczyn krwawych na bocznej powierzchni ramienia prawego, przyschniętych otarć naskórka na prawym kolanie oraz sino fioletowych podbiegnięć krwawych na grzbietowej powierzchni śródstopia prawego, co spowodowało naruszenie czynności narządu ciała na czas nie przekraczający 7 dni, - wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego.

W dniu 1 kwietnia 2015 r. pozwani zgłosili się do (...) " (...) celem konsultacji stanu psychicznego ich matki (powódki). Po przeprowadzonym wywiadzie lekarz prowadzący wydał w dniu 8 kwietnia zaświadczenie ze wstępnym rozpoznaniem u powódki schizofrenii paranoidalnej.

W zaświadczeniu wskazano, iż wydano je na prośbę rodziny celem przedłożenia w Sądzie Rejonowym V Wydziale Rodzinnym i Nieletnich w B. celem rozpoczęcia postępowania o hospitalizacji bez zgody z art. 29 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, gdyż nie przyjęcie p. J. S. do szpitala psychiatrycznego spowoduje znaczne pogorszenie stanu zdrowia psychicznego.

J. S. w dniu 22 kwietnia 2015 r. złożyła zawiadomienie o zniszczeniu mienia w postaci ubrań i obuwia na jej szkodę o wartości 40.000 złotych.

W dniu 20 maja 2015 r., z uwagi zgłoszenia przez powódkę uszkodzenia odzieży miała miejsce kolejna interwencja policji.

Z notatki urzędowej sporządzonej z interwencji wynika, iż w momencie przybycia policji na podłozie w domu powódka porozkładała kilkadziesiąt sztuk ubrań i obuwia. Twierdziła, że prawdopodobnie na przełomie września i października

2014, gdy była na wycieczce jej dzieci zniszczyły jej ubrania. Zniszczenie miało nastąpić poprzez niewłaściwe pranie. Zdaniem policjanta powódka zachowywała się przesadnie do zaistniałej sytuacji, tj. miała skrajne nastroje, głośno lamentowała, płakała. W związku z jej stanem emocjonalnym poprzez dyżurującego KP w C. wezwano karetkę pogotowia, którą powódka za zgodą pojechała do (...). Po przeprowadzonych badaniach z uwagi na brak udzielenia przez powódkę zgody na leczenie w szpitalu wypisano ją do domu.

W tym okresie pozwany A. J. (1) mieszkał wspólnie z matką i siostrą (pozwaną), gdyż w sierpniu 2014 r. powrócił do domu w P. po 10 letnim pobycie w Kanadzie. W tym czasie między stronami rozpoczął się konflikt na tle finansowym. Głównym zarzewiem konfliktu jest planowana przez pozwanych sprzedaż domu w P.. Pozwani z uwagi na dużą powierzchnię domu, generującą znaczne koszty jego utrzymania zamierzają sprzedać darowany im dom. Na powyższe nie zgadza się powódka, która twierdzi, iż wraz ze sprzedażą domu przez dzieci straci dach nad głową.

Powódka utrudnia dzieciom sprzedaż domu. Potencjalnym kupcom opowiada, iż w domu handlowano narkotykami, co ma na celu ich zniechęcenie przed ewentualnym kupnem domu.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych przez strony do akt sprawy, zeznań stron oraz świadków: R. M., E. R., T. R., S. A., A. I., A. M., M. P., N. W., P. N., W. K., T. N., J. M., M. G.,

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy wskazał, że materialnoprawną przesłanką żądania przeniesienia własności są przepisy odnoszące się do umowy darowizny.

Zgodnie z treścią art. 888 k.c., przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku.

Nieodpłatne świadczenie darczyńcy, będące jednostronnym aktem jego dobrej woli, wytwarza po stronie obdarowanego obowiązek wdzięczności w wymiarze etycznym.

Obowiązek ten nie ma charakteru prawnego w tym sensie, że źródło swe czerpie w całości z zasad współżycia społecznego.

W świetle art. 56 k.c. obowiązek ten stanowi element powstałego stosunku prawnego, podlegający prawnej sankcji w razie jego naruszenia w stopniu znacznym.

Przyjmując obowiązek wdzięczności obdarowanego za punkt wyjścia, ustawodawca konstruuje możliwość odwołania darowizny już dokonanej.

Następnie Sąd Okręgowy wyjaśnił, że zgodnie z art. 898 § 1 k.c. darowiznę taką darczyńca może odwołać, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. Wskazał, że jest to wyjątek od zasady trwałości stosunków majątkowych powstałych na podstawie umowy darowizny, a co za tym idzie, może znaleźć zastosowanie jedynie w szczególnych okolicznościach.

Następnie Sąd podkreślił sposób zredagowania ww. przepisu, w którym jednoznacznie wskazano, że podstawą odwołania darowizny jest zachowanie rażąco niewdzięczne. Nie wystarcza zatem, aby obdarowany okazał się niewdzięczny w powszechnym tego słowa znaczeniu; jego niewdzięczność musi mieć charakter wyjątkowy – musi być „rażąca”.

Wyjaśniając pojęcie rażącej niewdzięczności, Sąd Okręgowy wskazał, że obejmuje ono m.in. zachowania nacechowane znacznym nasileniem złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Dlatego pod pojęciem "rażącej niewdzięczności" kwalifikują się przede wszystkim popełnione przez obdarowanego przestępstwa skierowane przeciwko życiu, zdrowiu, czci i godności osobistej, a także przeciwko majątkowi darczyńcy. Cechy rażącej niewdzięczności mogą mieć także inne zachowania wysoce nieprzyjazne kierowane bezpośrednio wobec darczyńcy, jak też w stosunku do osoby jemu bliskiej. W każdym jednak przypadku niezależnie od tego, czy będą to działania, czy zaniechania obdarowanego wymagane jest ujawnienie po jego stronie zamiaru pokrzywdzenia darczyńcy. Następnie

Sąd ten podkreślił, że znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują czyny nieumyślne obdarowanego, a nawet drobne czyny umyślne, ale nie wykraczające poza zwykłe konflikty życiowe, rodzinne.

Odnosząc powyższe do niniejszej sprawy Sąd Okręgowy wskazał, że powódka twierdziła, iż pozwani wykazują rażąca niewdzięczność od sierpnia 2014 roku, czyli od momentu powrotu A. J. (1) do Polski po dziesięcioletnim pobycie w Kanadzie. Wskazywała, iż jej dzieci wspólnie ją obrażają stosując wyzwiska. Fałszywie posądzają o wyzysk i żerowanie na nich oraz traktują w uwłaczający sposób. Ponadto wskazała, iż pomimo ciężkiego stanu zdrowia i przebytej operacji na kręgi szyjne w 2012 roku nie otrzymuje od pozwanych żadnej pomocy i zrozumienia.

Powódka podała też, iż doznała ze strony swych dzieci przemocy fizycznej - duszenia przez R. N. oraz pobicia przez A. J. (1). Podkreśliła, iż wskazane wyżej zachowania doprowadzają ją do ciągłej obawy o zdrowie, a nawet życia. Stresująca sytuacja naraża powódkę na choroby neurologiczne w tym nerwicę, gdyż żyje w nieustannym stresie, napięciu i niepewności. Powódka ponadto wskazała, iż w ostatnim czasie jej relacje z synem uległy pogorszeniu, bowiem pozwany A. J. (1) celowo niszczy należące do niej przedmioty znajdujące się w domu i garażu.

Powyższe zachowania zadaniem powódki w wystarczającym stopniu uzasadniały odwołanie przez nią darowizny uczynionej na rzecz dzieci.

Zdaniem Sądu Okręgowego, zebrany w toku postępowania materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, że zaistniały przesłanki uzasadniające odwołanie darowizny. Sąd ten uznał, że nie sposób przypisać pozwanym, aby dopuścili się rażącej niewdzięczności w postaci naruszenia obowiązków wynikających ze stosunków osobistych (rodzinnych) łączących ich z matką, jako darczyńcą oraz moralnego obowiązku wdzięczności. Sąd wskazał przy tym na istniejący pomiędzy stronami niniejszego postępowania poważny konflikt, którego podstawą jest chęć sprzedaży przez pozwanych darowanego domu jednorodzinnego położonego w P.. Powódka obawia się, iż w wyniku sprzedaży domu straci dach nad głową, tym samym sprzeciwia się stanowczo decyzji dzieci. Jednakże Sąd Okręgowy zauważył, iż przywoływanego w orzecznictwie pojęcia „niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę zachowania” nie należy rozpatrywać w kategoriach niezgodności z jego oczekiwaniami, wolą i życzeniami. Prowadziłoby to bowiem do sytuacji, w której obdarowany, z racji przysporzenia uzyskanego w drodze darowizny, pozostawałby uzależniony od decyzji darczyńcy i w zasadzie pozbawiony możliwości samodzielnego decydowania o sobie.

W rezultacie zamiar sprzedaży domu nie może być uznany za „rażącą niewdzięczność” obydwójga pozwanych jako uzasadnioną przyczynę odwołania darowizny.

Sąd Okręgowy zwrócił dalej uwagę, że powódka, argumentując rażąca niewdzięczność pozwanego A. J. (1), przywoływała zdarzenie z dnia 23 lutego 2015 r., podczas którego miał on dopuścić się jej pobicia. Jednakże ustalenia tego Sądu doprowadziły do odmiennych wniosków, uniemożliwiających przypisanie twierdzeniom J. S. waloru wiarygodności. W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego, Sąd uznał, że wysuwane przeciwko pozwanemu zarzuty dopuszczenia się naruszenia czynności narządów ciała powódki nie znalazły potwierdzenia, a przedstawione przez powódkę dowody w jakimkolwiek stopniu nie potwierdzają jej wersji. Funkcjonariusze przeprowadzający interwencję w domu stron w dniu 23 lutego 2015 roku w swoich zeznaniach wskazali, iż nie zauważyli na ciele powódki obrażeń świadczących o pobiciu jej przez syna. Podali ponadto, iż zachowanie domowników nie przemawiało za tym, iż mogło dojść do użycia przemocy przez pozwanego w stosunku do jego matki. Również organy ścigania podjęły ostatecznie decyzję o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawie zaistniałego w dniu 23 lutego 2015 r. uszkodzenia ciała J. S. wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego. Ponadto przesłuchani przez Sąd świadkowie wiedzę na temat rzekomego pobicia powódki przez jej syna posiadali jedynie z relacji samej powódki. Tym samym ich zeznania nie mogły stanowić pełnowartościowego materiału dowodowego. Zaś relacja osób postronnych przeczy okoliczności pobicia powódki przez jej syna A. J. (1).

Ponadto Sąd Okręgowy podkreślił, że powódka w żaden sposób nie wykazała rażącej niewdzięczności pozwanej R. N.. Powołani przez powódkę świadkowie nie wskazywali jakichkolwiek okoliczności, z których wynikałoby, że pozwana

dopuszczała się niewłaściwych zachowań względem powódki. Nie wskazali oni na żadne zachowania pozwanej, którymi można byłoby przypisać cechy rażącej niewdzięczności.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że zachowanie pozwanych wobec powódki nie było niewdzięczne i tym bardziej nie nosiło cech rażącego. Co prawda pozwani okazują nieakceptację wobec zachowań i oczekiwań swojej matki, lecz jest to – jak wskazują liczne i wiarygodne dowody - reakcja na zachowanie samej powódki. Ze zgromadzonego materiału dowodowego w ocenie Sądu nie wynikał również po stronie obdarowanych zamiar pokrzywdzenia darczyńcy.

Sąd Okręgowy oddalił powództwo na podstawie art. art. 898 § 1 k.c.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od wyroku wniosła powódka zaskarżając je w części oddalającej powództwo. Zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie:

1. art. 898 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię pojęcia „rażąca niewdzięczność” i uznanie, że zachowanie pozwanych nie stanowi o ich rażącej niewdzięczności,
2. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i w rezultacie:
 - a. wadliwe przyjęcie, że zachowanie pozwanych nie nosi cech rażącej niewdzięczności;
 - b. wadliwe zdyskredytowanie tej części zeznań świadków E. R., T. R., A. I. w jakiej potwierdzali świadkowie okoliczności podawane przez powódkę i odnoszące się do zachowania pozwanych jedynie z uwagi na fakt, że wiedzę tą posiadali od powódki w sytuacji, gdy w aktach sprawy znajduje się obdukcja potwierdzająca istnienie obrażeń na ciele powódki w związku ze zdarzeniem z dnia 23 lutego 2015 r.;
 - c. wadliwe przyjęcie, że podstawą konfliktu pomiędzy stronami jest jedynie chęć sprzedaży przez pozwanych darowanego im domu jednorodzinnego;
 - d. wadliwe przyjęcie, że skoro funkcjonariusze interweniujący w domu stron w dniu 23 lutego 2015 r. nie zauważyli na ciele powódki żadnych obrażeń oraz podali, że zachowanie pozwanych nie wskazywało na to, że mogło dojść do użycia przemocy wobec powódki oraz to, że odmówiono wszczęcia dochodzenia uzasadnia przyjęcie, że do pobicia powódki przez pozwanego nie doszło w sytuacji gdy z obdukcji znajdującej się w aktach sprawy wynika bezsprzecznie, że u powódki ujawniono obrażenia związane z tym zdarzeniem;
 - e. wadliwe przyjęcie, że powódka nie wykazała rażącej niewdzięczności pozwanej w sytuacji, gdy z materiału dowodowego znajdującego się w aktach sprawy bezsprzecznie wynika, że pozwana była bierna na akty przemocy stosowanej przez pozwanego wobec powódki;
 - f. wadliwe przyjęcie, że to powódka głównie generowała konflikt pomiędzy stronami okazując swoje niezadowolenie na decyzję o sprzedaży nieruchomości;
 - g. pominięcie obdukcji sporządzonej na zlecenie (...) w C. (k. 10 załączonych akt Ds. 702/15), z której jednoznacznie wynika, że na ciele powódki ujawniono ślady sinoczerwonych podbiegnięć krwawych, które mogły powstać w sposób wskazany przez powódkę (pobicie przez pozwanego);
 - h. pominięcie zapisów karty medycznej czynności ratunkowych (k. 213 v), z której wynika, że powódka była zorientowana logicznie i odpowiadała zbornie, a także brak jest jakichkolwiek zapisów wskazujących na nieracjonalne i dziwne zachowanie powódki,

i. pominięcie zapisów znajdujących w formularzu zgłoszeniowym do podjęcia procedury niebieskiej karty z dnia 25 lutego 2015 r. (k. 128), z których wynika, że powódka była spokojna aczkolwiek płacziwa i wykluczono agresję u powódki, czy też trudności w nawiązaniu kontaktu co wskazuje, że pozwani świadomie wskazują na nieprawdziwe zachowania powódki (w tym chorobę psychiczną),

j. pominięcie tej części zeznań powódki, w których wskazuje ona, że z uwagi na zachowanie pozwanych jej stan zdrowia się pogorszył, ma problemy neurologiczne, obawia się swoich dzieci;

k. pominięcie tej części zeznań świadka A. I., z której wynika, że świadek widziała ubrania powódki, które zostały zniszczone, potwierdziła fakt ich zniszczenia, wytarcia, zniszczenia butów co wskazuje na prawdziwość twierdzeń powódki odnośnie wskazywanych przez nią okoliczności;

3. art. 302 § 1 k.p.c. polegające na wysłuchaniu informacyjnym jedynie powódki i pozwanej, z pominięciem wysłuchania pozwanego

4. art. 299 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron, pomimo, że w sprawie pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy,

Mając powyższe na uwadze powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie zgodnie z żądaniem, zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych; ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy, wbrew zarzutom apelacyjnym, dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na ich podstawie słusznie uznał, że w niniejszej sprawie nie zostały spełnione przesłanki do żądania przez powódkę złożenia przez pozwanych oświadczenia woli o przeniesieniu własności wskazanych w pozwie udziałów w nieruchomości. Sąd Apelacyjny akceptuje te ustalenia oraz wnioski i uznaje zaskarżony wyrok za odpowiadający prawu.

U podstaw żądania powódki leżała ocena zasadności dokonanego przez nią odwołania darowizny dokonanej na rzecz pozwanych. Odwołanie darowizny z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanych powoduje wprawdzie upadek *causae donandi*, lecz nie przenosi własności nieruchomości z obdarowanych na darczyńcę. Oświadczenie woli o odwołaniu darowizny odnosi jedynie skutek obligacyjny i stwarza po stronie obdarowanych obowiązek zwrotu przedmiotu odwołanej darowizny. Dla wymuszenia realizacji skutku rzeczowego darczyńca powinien wystąpić z powództwem o zobowiązanie obdarowanych do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu własności nieruchomości z powrotem na darczyńcę. Wynika to z zawartego w art. 898 § 2 k.c. odesłania do bezpodstawnego wzbogacenia, które wskazuje na wyłączenie automatycznego skutku rzeczowego odwołania darowizny (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1967 r., III CZP 32/66, OSNC 1968, nr 12, poz. 199).

Sąd Okręgowy oceniając żądanie powódki w kontekście wskazanych w uzasadnieniu wyroku przepisów trafnie uznał, że nie było ono uzasadnione. Zgodnie z art. 898 § 1 k.c. należy wskazać, że przepis ten wskazuje niezbędną przesłankę, jaka musi być spełniona przy uwzględnieniu powództwa opartego na tej podstawie, a mianowicie darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną jeżeli obdarowani dopuścili się względem niego rażącej niewdzięczności. Słusznie Sąd I instancji zaznaczył, że owa niewdzięczność może być stwierdzona dopiero po uwzględnieniu całokształtu okoliczności dotyczących zarówno obdarowanych, jak i darczyńcy oraz przyczyn konfliktu, jaki między nimi zaistniał. O istnieniu lub nieistnieniu podstaw do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności decydują w każdym przypadku konkretne okoliczności, rozważane na tle zwyczajów panujących w określonych

środowiskach społecznych, które nie wykraczają poza wypadki życiowych konfliktów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2005 roku, I CK 112/05, Lex nr 186998). Znamionem rażącej niewdzięczności nie wyczerpują z reguły czyny nieumyślne obdarowanego, drobne czyny nawet umyślne, ale niewykraczające w określonych środowiskach poza zwykłe konflikty życiowe, rodzinne, jak też wywołane zachowaniem się, czy działaniem darczyńcy. Nie jest również obojętna przyczyna niewdzięczności, bo umożliwia dokonanie osądu, czy i na ile zachowanie obdarowanych może być uznane za nieusprawiedliwione (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2010 roku, II CSK 68/10, Lex nr 852539). Podkreślenia wymaga także, że darowizna wytwarza stosunek etyczny między darczyńcą a obdarowanymi, cechujący się obowiązkiem wdzięczności. Pogwałcenie tego obowiązku przez dopuszczenie się ciężkich uchybień obwarowane jest sankcją w postaci odwołania darowizny. Warunkiem zastosowania tej sankcji jest jednak nie zwykła niewdzięczność, lecz dopiero jej kwalifikowana postać. Słusznie Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazał, że pojęcie „rażąca niewdzięczność” nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę z uwagi na zróżnicowane sytuacje życiowe stanowiące o konfliktach pomiędzy stronami umów, pozostawiając tę kwestię do oceny sądu.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że Sąd I instancji poczynił prawidłowe ustalenia w tym zakresie i słusznie ocenił, że mając na uwadze sytuację rodzinną stron, rażąca niewdzięczność wobec powódki ze strony pozwanych nie miała miejsca. Biorąc pod uwagę stan istniejący na datę zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.), to zebrany w sprawie materiał dowodowy nie wskazywał na istnienie przejawów rażącej niewdzięczności pozwanych przez ciężkie naruszenie z ich strony obowiązków rodzinnych. Podzielenie zatem przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych implikuje niemożność uwzględnienia sformułowanego w apelacji zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., dotyczącego oceny przeprowadzonych dowodów i określającego reguły tej oceny. Zwrócić należy uwagę na fakt, że przepis ten dotyczy oceny przeprowadzonych w sprawie dowodów, określając jednocześnie reguły tej oceny. Jego skuteczne postawienie wymaga więc wykazania, że konkretny przeprowadzony w sprawie dowód został oceniony przez sąd niezgodnie z tymi regułami. Ocena dowodów polega zaś na ich zbadaniu i podjęciu decyzji, czy została wykazana prawdziwość faktów, z których strony wywodzą skutki prawne. Celem sądu jest tu dokonanie określonych ustaleń faktycznych, pozytywnych bądź negatywnych i ostateczne ustalenie stanu faktycznego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia. Wadliwe jest natomiast prezentowanie przez skarżącą ustalonego przez siebie stanu faktycznego na podstawie własnej oceny dowodów i wskazywanie, iż rozbieżności w ustaleniach sądu oznacza wadliwość rozumowania sądu. W przypadku poczynienia prawidłowych ustaleń faktycznych i wyprowadzenia z nich logicznych i spójnych wniosków niezasadne jest zarzucanie naruszenia art. 233 k.p.c. polegające na przedstawieniu oceny dowodów jedynie o charakterze polemicznym. Niezbędne jest odwoływanie się do argumentów o charakterze jurydycznym.

Odnosząc się do zarzutów powódki, iż pominięto część jej zeznań, wskazać należy, że jako pochodzące od osoby bezpośrednio zainteresowanej rozstrzygnięciem posiadają znikomy walor wiarygodności, stanowiąc tym samym w istocie jedynie polemikę z niewadliwymi ustaleniami Sądu I instancji.

Apelująca powołała się ponadto na naruszenie przepisu art. 299 k.p.c. poprzez jego nie zastosowanie i nie przeprowadzenie przez Sąd I instancji dowodu z przesłuchania pozwanego syna w charakterze strony w sytuacji niewyjaśnienia wszystkich istotnych i spornych okoliczności przedmiotowej sprawy. Oceniając zasadność tego zarzutu wskazać, że dowód z przesłuchania stron ma charakter subsydiarny, a zatem potrzeba jego przeprowadzenia materializuje się wtedy, gdy pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie jest rolą tego dowodu umożliwienie stronie osobistego odniesienia się do twierdzeń i wywodów strony przeciwnej. W judykaturze podkreśla się, że kwestia konieczności przeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony należy do zakresu swobodnej decyzji Sądu opartej na analizie zgromadzonego materiału dowodowego w zakresie jego spójności i zupełności. Dowód z przesłuchania strony nie ma charakteru obligatoryjnego, a jego przeprowadzenie konieczne jest wówczas, gdy nie ma możliwości przeprowadzenia innych dowodów, lub gdy brak jest dowodów. W rezultacie nieprzesłuchanie strony może stanowić naruszenie art. 299 k.p.c. tylko wówczas, gdy mogło ono wpłynąć na wynik sprawy, rozumiany jako wyjaśnienie wszystkich istotnych i spornych okoliczności dotyczących stosunków prawnych pomiędzy stronami sporu, albo gdy dowód z przesłuchania strony był jedynym dowodem, którym dysponował sąd (tak m. in. Sąd Najwyższy w

wyroku z dnia 18 lutego 2010r., sygn. akt II CSK 369/09, Lex nr 570129). W realiach niniejszej sprawy przeprowadzone zostało postępowanie dowodowe, które pozwoliło na wyjaśnienie okoliczności spornych. To, że ostateczny wynik tego postępowania odbiegał od oczekiwań powódki, bowiem przeprowadzone dowody nie potwierdziły stawianych przez nią zarzutów, nie oznacza wcale, że w sprawie zachodziła konieczność skorzystania z dowodu z przesłuchania stron.

Zatem stawianie zarzutów naruszenia prawa procesowego sprowadzało się w gruncie rzeczy jedynie do polemiki z wnioskami Sądu I instancji i prezentowania poglądu, iż zachowanie pozwanych względem powódki posiadało cechy rażącej niewdzięczności. Tymczasem ustalenie przez sąd orzekający przesłanki rażącej niewdzięczności obdarowanych wobec darczyńcy jest wyrazem stosowania przez ten sąd prawa materialnego – art. 898 § 1 k.c. W rezultacie tak sformułowane zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego nie mogły zyskać akceptacji.

W konsekwencji, w ocenie Sądu Apelacyjnego nie zachodziła podstawa do uzupełnienia materiału dowodowego w sprawie zgodnie z zawartymi w apelacji powódki wnioskami dowodowymi. Zgromadzony przed Sądem Okręgowym materiał dowodowy, zarówno w postaci dowodów z zeznań świadków, jak też dowodów w postaci załączonych dokumentów był wystarczający do wydania rozstrzygnięcia w sprawie.

Odnieść w tym miejscu należy się do roszczenia skierowanego wobec córki powódki, tj. pozwanej R. N.. Przede wszystkim zarzuty podnoszone przez powódkę, jako podstawa roszczenia w żaden sposób nie mogły zostać uwzględnione. Zarzuty obejmują zachowania pozwanej, które można określić, jako bierna postawa wobec nagannego postępowania brata pozwanej (drugiego pozwanego), jakie przejawiał wobec matki, niewykonywanie przez nią obowiązków domowych tj. sprzątania, ignorowanie stanu zdrowia powódki, nieprzejawianie zainteresowania oraz gardzenie nią. Jakkolwiek większość sformułowanych zarzutów odnosi się do postawy córki wobec matki, oraz jej zachowania we wspólnie zajmowanym domu, to podkreślić należy, że podstawą odwołania darowizny, nie mogą być działania niezgodne z wolą i życzeniami darczyńcy. Do takich zaś należy zaliczyć te związane z nieutrzymaniem porządku w domu, jak też niespełnienie oczekiwań powódki w zakresie interwencji pozwanej w konflikt pomiędzy matką a synem. Odnosząc się natomiast do zarzutu duszenia wskazać należy, że w stosunku do tego potencjalnego zachowania upłynął roczny termin określony w art. 899 § 3 k.c. do złożenia oświadczenia o odwołaniu darowizny opartego na tej właśnie podstawie, gdyż to zdarzenie według skarżącej miało mieć miejsce w 2013 roku, zaś odwołanie darowizny nastąpiło w dniu 2 marca 2015 roku. Z uwagi zatem, że przekroczony został roczny termin do złożenia oświadczenia o odwołaniu darowizny w stosunku do najpoważniejszego zarzutu, zaś pozostałe zachowania pozwanej nie mogły świadczyć o rażącej niewdzięczności wobec powódki, roszczenie matki wobec córki zostało prawidłowo oddalone przez Sąd Okręgowy.

Oceniając żądanie skierowane przez powódkę wobec syna A. J. (1) należy również wskazać, że znaczna część zarzutów zawartych w piśmie odwołującym darowiznę obejmuje zachowania pozwanego w stosunku do których upłynął roczny termin określony w art. 899 § 3 k.c. albo też nie zostały w żaden sposób udowodnione. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w żaden sposób nie dał podstaw do uznania, że pozwany niszczył rzeczy powódki. Nie wskazują na to zeznania świadków, którzy nie zaobserwowali osobiście takich zachowań, ani też takie zachowania nie wynikają z informacji przedstawionych przez funkcjonariuszy policji. Jak wynika to z policyjnych notatek, zniszczenie rzeczy należących do powódki miało nastąpić w wyniku niewłaściwego prania. Jakkolwiek interweniujący w miejscu zamieszkania powódki policjanci nie zaobserwowali, aby wskazywane przez nią rzeczy posiadały ślady zniszczenia. Powyższej oceny nie zmieniając zeznania świadka A. I.. Zawierają one subiektywną oceną stanu ubrań powódki, oraz w żaden sposób nie pozwalają określić, kto ewentualnie mógłby zniszczyć tę odzież.

Powódka, jako okoliczności uzasadniające odwołanie darowizny wskazuje również zachowania, jakie przejawiał pozwany wobec swojej żony i jej rodziny. Powyższe okoliczności nie mogą jednak stanowić podstawy uwzględnienia powództwa, gdyż zachowanie obdarowanego musi być skierowane przeciwko osobie darczyńcy. Oczywiście osoba darczyńcy może być dotknięta zachowaniami obdarowanego bezpośrednio albo pośrednio. Jednakże owa „pośredniość” ma miejsce wtedy, gdy zachowanie obdarowanego godzi wprawdzie bezpośrednio jedynie w osoby bliskie darczyńcy, niemniej zgodnie z intencjami obdarowanego, ma ono dotknąć samego darczyńcę (osoby bliskie stają się "przedmiotami", "nośnikami" zachowań, których zamierzonym czy intencjonalnym celem jest sam darczyńca)

(por. wyr. SN z 7.4.1998 r., II CKN 688/97, Legalis; wyr. SN z 5.10.2000 r., II CKN 280/00, Legalis; wyr. SN z 7.5.2003 r., IV CKN 115/01, Legalis; wyr. SN z 2.12.2005 r., II CK 265/05, BSN 2006, Nr 3, poz. 11; wyr. SA w Białymstoku z 11.6.2015 r., I ACA 182/15, Legalis) Takich cech nie noszą natomiast zachowania pozwanego skierowane wobec osób trzecich. Nie sposób bowiem uznać, że złożenie powództwa o rozwód, nastąpiło w celu pośredniego skrzywdzenia powódki.

Najpoważniejszym zarzutem skierowanym przez powódkę wobec syna, było twierdzenie, że ten pobił ją w dniu 23 lutego 2015 roku. W tym miejscu przypomnieć należy, że interwencja funkcjonariuszy policji w miejscu zamieszkania stron w dniu 23 lutego 2015 roku nie doprowadziła do wszczęcia postępowania karnego. Powódka pomimo zawiadomienia policji nie chciała pokazać obrażeń świadczących o pobiciu jej przez syna. Nadto przybyła na miejsce interwencji załoga pogotowia nie stwierdziła u powódki żadnych śladów pobicia. Z badania przeprowadzonego w dniu 24 lutego 2015 roku wynikało jednak, że na tylnej powierzchni ramienia prawego powódka miała sinoczerwone podbiegnięcia krwawe o wym. 2x1 cm; na bocznej powierzchni ramienia prawego skupisko sino czerwonych wybroczyn krwawych na obszarze około 6x5 cm; na kolanie prawym przyschnięte otarcie naskórka o wym. 1,6x1cm; na grzbietowej powierzchni śródstopia prawego sinofioletowe podbiegnięcia krwawe o wym. 5x4 cm. Jakkolwiek z tych badań wynika, że do zdarzenia w rzeczywistości mogło dojść, to wskazać należy, że tłem domowej kłótni był m.in. stanowczy sprzeciw powódki wobec syna, która zapraszał do domu obce kobiety. Co istotne, powyższe zdarzenie miało jedynie charakter incydentalny, co przyznała powódka na rozprawie w dniu 6 maja 2015 roku. Takie zaś jednorazowe zachowanie nie stanowi rażącej niewdzięczności w rozumieniu art. 898 § 1 k.c., było ono też wynikiem konfliktu rodzinnego, w którym aktywny udział brały obie jego strony (por. wyr. SA w Łodzi I ACA 1357/12).

Zwrócić uwagę należy na fakt, że pozwani otrzymując od powódki udziały w własności nieruchomości, mieli prawo władać nimi jak właściciele, a zatem zgodnie z art. 140 k.c. korzystać z niej, pobierać pożytki, a także nią rozporządzać, w tym również inicjować sprzedaż nieruchomości. Przy czym podkreślić należy, że inicjatywa sprzedaży nieruchomości była akceptowana przez wszystkich współwłaścicieli, w tym przez powódkę, która to jednak z uwagi na subiektywne obawy nieotrzymania umówionej części wartości nieruchomości uniemożliwiła sfinalizowanie transakcji.

Końcowo wskazać należy, że za rażąco niewdzięczne nie można uznać zachowań pozwanego zmierzających do umieszczenia powódki w szpitalu psychiatrycznym na podstawie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Zachowania powódki ujawnione podczas interwencji policji i pogotowia uzasadnione podejrzenie istnienia problemów zdrowotnych, wymagających podjęcia ewentualnej interwencji medycznej. W tej sytuacji nie sposób przyjąć, że takie zachowanie pozwanych było nieusprawiedliwione.

Podsumowując powyższe, materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, że pozwani dopuścili się względem powódki rażącej niewdzięczności, a zatem zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Sąd Apelacyjny na podstawie art. 102 k.p.c. w z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 113 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych odstąpił od obciążania powódki brakującymi kosztami instancji odwoławczej.

J. I. E. E. B.